

نگاه هفته

انتخاب ترامپ ونوسان بازار نفت

سعیده شفیعی
پژوهشگر اقتصادی

● در هفته گذشته قیمت نفت تحت‌تأثیر انتخابات ریاست‌جمهوری در آمریکا بود. در پایان روز سه‌شنبه، هم‌زمان با احتمال پیروزی دونالد ترامپ در انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا، قیمت نفت ابتدا با اندکی افزایش مواجه شد. اما با اعلام خبر پیروزی در روز چهارشنبه و سقوط بازارهای سهام، شاخص برنت تا سطح ۴۵دلارو ۲۸ سنت و شاخص نفت وست‌تگزاس تا ۴۴دلارو ۲۰ سنت کاهش یافتند. این کاهش قیمت زمانی رخ داد که سرمایه‌گذاران حس کردند با انتخاب وی ناطمینانی اقتصادی افزایش خواهد یافت و به‌همین دلیل قیمت طلا با افزایش مواجه شد، اما در دو روز پایانی هفته این هیجان در بازار فروکش کرد.

۳ شاخص اصلی قیمت نفت

قیمت نفت «برنت‌دریای شمال» (Brent) در اواسط روز جمعه یازدهم نوامبر، ۴۵دلارو ۷۲ سنت معامله شد که نسبت به هفته قبل، ۶۳ سنت کاهش یافته است. شاخص نفت «وست‌تگزاس‌اینترمیدیت» (WTI) نیز در همین روز ۴۴دلارو ۴۵ سنت معامله شد که نسبت به پایان هفته قبل ۲۱ سنت افت نشان می‌دهد. همچنین بنا بر گزارش دبیرخانه اوپک، قیمت سبد نفتی این سازمان (OPEC Reference Basket Price) – متشکل از میانگین قیمت نفت ۱۲ کشور عضو این سازمان- در پایان روز پنجشنبه دهم نوامبر به ۴۴دلارو ۹۰ سنت رسید که نسبت به روز مشابه هفته گذشته، ۷۵ سنت پایین‌تر است.

تحلیل‌های بازاری

اداره اطلاعات انرژی دولت آمریکا (EIA) در گزارش ماهانه خود پیش‌بینی مثبتی از تقاضا ارائه داد. این نهاد بین‌المللی در گزارش خود رشد تقاضای نفت جهان در سال آتی میلادی را یک‌میلیون و ۵۲۰ هزار بشکه در روز پیش‌بینی کرد که این رقم نسبت به برآورد قبلی این نهاد ۱۸ هزار بشکه بیشتر است. همچنین براساس جدیدترین گزارش «چشم‌انداز بازار نفت (WEO)» دبیرخانه اوپک، قیمت سبد نفتی اوپک تا سال ۲۰۲۱ به ۶۵ دلار افزایش خواهد یافت. این گزارش پیش‌بینی می‌کند قیمت نفت نیز تا سال ۲۰۴۰ روندی افزایشی را طی خواهد کرد و به ۱۵۵ دلار در هر بشکه می‌رسد.

تردید در اجرای طرح فریز نفتی

درحالی‌که کمتر از سه هفته به اجلاس رسمی اوپک درخصوص کاهش تولید باقی مانده است، به نظر می‌رسد اجرای این طرح با مشکلاتی همراه شده است. به گزارش نشریه فوربس به نقل از شانا، درحالی‌که اعضای اوپک و روسیه سیاست تثبیت تولید نفت و افزایش قیمت در بازار را دنبال می‌کنند، برخی کشورهای تولیدکننده عضو این سازمان (مانند عراق) و برخی کشورهای غیروپکی همچنان تولید نفت خود را افزایش می‌دهند. به‌همین‌دلیل حتی در صورت اجرای طرح فریز نفتی، مازاد عرضه در بازار باقی خواهد ماند. این در حالی است که محمد بارکیندو، دبیرکل اوپک، روز سه‌شنبه گذشته نسبت به آثار منفی عملیاتی‌نشدن این طرح بر شرایط بازار و قیمت نفت هشدار داد.

قیمت گاز طبیعی

به گزارش اداره اطلاعات انرژی دولت آمریکا (EIA)، قیمت شاخص اسپات هنری‌هاب (Henry Hub) به‌عنوان شاخصی برای قیمت فروش لحظه‌ای گاز طبیعی در آمریکا در هفته منتهی به یازدهم نوامبر، «دولارو ۳۷ سنت به ازای هر میلیون بی‌تی‌وی یا واحد گرمایی انگلیسی (MMBtu)» میادله شد که نسبت به هفته گذشته، ۴۸ سنت افت نشان می‌دهد.

توسعه فاز ۱۱ میدان گازی پارس جنوبی

شرکت نفتی توتال فرانسه (Total) برای همکاری در توسعه فاز ۱۱ میدان گازی پارس جنوبی قراردادی را با ایران به امضا رسانده است که به گفته مدیرعامل این شرکت، از ساختار تجاری جذابی برخوردار است. به گزارش خبرگزاری رویترز، طبق اعلام توتال، سهم این شرکت در این پروژه ۵۰/۱ درصد، سهم شرکت ایرانی پتروپارس ۱۹/۹ درصد و سهم شرکت چینی CNPC، ۲۰ درصد است. بنا بر گزارش شانا، ظرفیت تولید روزانه گاز در این پروژه یک‌میلیاردو هشت‌هزارو ۸۰۰ میلیون فوت‌مکعب و سهم شرکت چینی CNPC، ۲۰ درصد است. بنا بر گزارش شانا، ظرفیت تولید روزانه گاز در این پروژه یک‌میلیاردو هشت‌هزارو ۸۰۰ میلیون فوت‌مکعب خواهد بود و قرار است گاز تولیدی حاصل از آن به شبکه داخلی ایران تزریق شود. لازم به ذکر است میدان گازی پارس جنوبی بزرگ‌ترین میدان گازی جهان است که میدانی مشترک با کشور قطر محسوب می‌شود. توسعه این میدان از سال‌های ابتدایی دهه ۱۳۷۰ آغاز شد و تاکنون ۱۰ فاز از ۲۴ فاز تعریف‌شده به مرحله عملیاتی رسیده است.

کاهش بی‌سابقه تولید گاز طبیعی آمریکا

اداره اطلاعات انرژی آمریکا (EIA) در جدیدترین نسخه گزارش «چشم‌انداز کوتاه‌مدت انرژی (STEO)» پیش‌بینی کرد تولید گاز این کشور در سال جاری میلادی برای نخستین‌بار از سال ۲۰۰۵ میلادی تاکنون کاهش خواهد یافت. هم‌اکنون میانگین تولید روزانه گاز آمریکا ۷۲میلیاردو ۳۴۰ میلیون فوت‌مکعب است که براساس برآورد این گزارش در سال آینده به ۷۵میلیاردو ۶۰ میلیون فوت مکعب افزایش خواهد یافت. لازم به ذکر است تولید گاز آمریکا در سال ۲۰۱۵ میلادی به رقم بی‌سابقه ۷۴میلیاردو ۱۴۰ میلیون فوت‌مکعب در روز رسیده بود.

اقتصاد

انتقاد رئیس اتاق بازرگانی تهران از بازی ندادن بخش خصوصی در اقتصاد

دولت، شبه‌دولتی‌ها را خودی‌تر می‌داند

مالیات بر ارزش افزوده‌ای که دولت از بخش خصوصی دریافت می‌کند، ۰ ابرابر شرکت‌های شبه‌دولتی است

عسح شرج
نویسنده رستنی، شرق

قبول کردند دولت جدید عاقلانه‌تر عمل می‌کند و همین مسئله باعث شد هیجانات و نوسانات روی قیمت‌ها و بازار بسیار کنترل شود. به‌همین‌دلیل در سال ۹۳ رشد سه‌درصدی را داشتیم.

بخشی از آن مربوط به آرامش روانی حاکم بر

اقتصاد و بخشی هم به دلیل کارهای دولت بود که موفق شد نوسانات ارز را کنترل کند و نرخ تورم را کاهش دهد. در سه سال گذشته تورم به کمتر از ۱۰ درصد رسیده است و قیمت‌ها ثبات نسبی پیدا کردند. کار مهم دیگری که انجام شد توافق هسته‌ای بود که تنش‌هایی را که با دنیا داشتیم تا اندازه زیادی حل کرد و در بخش خصوصی امیدواری به وجود آمد که آینده می‌تواند برای اقتصاد و سرمایه‌گذاری، آینده خوبی باشد.

ا تقاط ضعیف عملکرد دولت در انجام وعده‌های خود به بخش خصوصی چه بود؟
دولت وظایف دیگری هم داشت که بستر رشد و سرمایه‌گذاری را ایجاد کند که در این زمینه کمی ضعیف بود. به این دلیل هم بود که با کاهش یکباره قیمت نفت درآمدهای دولت کاهش پیدا کرد. نهاد دولت در ایران بسیار فرجه و با کارایی پایین است و برای اینکه بتواند بخشود را تأمین کند بر حوزه‌های مالیاتی و تأمین اجتماعی فشار آورد که هزینه‌های

دولت را تأمین کنند و به تبع آن به بخش‌های مولد جامعه فشار آمد. از طرف دیگر، دولت مشکلاتی را که از قبل داشت نتوانست حل کند و بهبودی در فضای کسب‌وکار ایجاد نشد. از یک طرف مجوزها و دخالت‌های دولت نه‌فقط کم نشد، بلکه در خیلی از مواقع افزایش داشت. بعد از اینکه قیمت نفت کاهش پیدا کرد، به دلیل

مهار تورم، دخالت دولت بر قیمت‌گذاری کالاها کاهش پیدا نکرد. مجوزهایی که دولت صادر می‌کرد ممکن است کمتر شده باشد، اما مجوزهای اصلی به قوت خودش باقی است و دخالت دولت کماکان در حوزه اقتصاد بیش از اندازه وجود دارد. در بحث تعرفه‌ها دولت مرتب دخالت می‌کند. فسادی که در دستگاه‌های دولتی وجود دارد و عدم رقابتی که

بر نگاه‌های غیرخصوصی و نهادهاس، همه عامل ضدرقابت شد. به نظر می‌آمد متناسب با نیاز و احساس مردم فضای کسب‌وکار رونق نداشت و بعد از سه سال، موفقیت زیادی را در فضای کسب‌وکار شاهد نیستیم.

دخالت دولت در کدام بخش‌ها بیشتر شده است؟

اولین مورد ارز است. معتقدم به‌طور کلی، اگر انحصار در کالاها یا خدماتی وجود دارد یا چند شرکت دخیل هستند که تباری آنها با هم انحصار

ایجاد می‌کند، دخالت دولت الزام است. در همه دنیا این امر وجود دارد و باید از انحصار و تباری جلوگیری شود اما در بقیه کالاها و خدمات باید به سمت رقابتی‌کردن برویم و عواملی را که مانع رقابت هستند از بین ببریم. مثلاً در خودرو، از یک طرف به دلیل تعرفه‌های صد یا ۱۵۰ درصد گمرکی و از طرف دیگر، برای پرداخت مالیات برای ماشین‌های اسقاطی، در داخل قیمت‌گذاری صورت می‌گیرد اما اگر اجازه دهیم رقابت در داخل باشد، می‌توانیم قیمت‌گذاری انجام ندهیم.

بنابراین دولت باید به سمتی برود که هم رقابت و هم قیمت‌گذاری را آزاد کند. چرا خودرو انحصار دارد؟ چون تعرفه‌های صددرصدی ایجاد شده است. اگر تعرفه ۱۰ درصد باشد، با تعرفه پایین می‌توان واردات انجام داد و خودرو داخلی مجبور است رقابت کند. در صنایع لبنی، چون رقابت کامل بین بخش خصوصی وجود دارد، از طرف دیگر، تعرفه‌های متعادلی هم برای واردات وجود دارد. این صنایع در سال‌های گذشته توانسته روزبه‌روز کیفیتش را بهتر کرده و بازار صادراتی خوبی را هم پیدا کند و با کیفیت مناسب تولیدات خوبی داشته باشد. اگر رقابت آزاد باشد نیازی به قیمت‌گذاری نداریم. یکی از دلایلی که دولت وارد قیمت‌گذاری می‌شود، به‌همین‌دلیل است.

وزیرانی هستند که مستقیماً از قیمت‌گذاری حمایت می‌کنند. ممکن است نفوذ این وزیران سبب شود دولت به این سمت متمایل شود؟
دولت باید قبول کند یک‌سری زیربناها را حل کند. باید پذیرند همه تولیدات و خدمات در کشور باید رقابتی باشد. هیچ نهاد و بنگاهی از امتیازات ویژه‌ای استفاده نکنند و همه را به دست رقابت بگذارند. دولت باید بپذیرد هیچ شرکت شبه‌دولتی و دولتی از امتیاز ویژه و رانت برخوردار نباشد و همه تولیدکننده‌ها و خدمات‌دهندگان از امتیاز مساوی برخوردار باشند. آن زمان نیازی به قیمت‌گذاری وجود ندارد، اما اگر جایی مثل مخابرات و برق انحصار وجود دارد، با شرکت‌های محدودی که احتمال تباری با هم دارند، باید کنترل شوند.

یعنی به اعتقاد شما، اکنون اقتصاد کشور گرفتار انحصار و تباری برخی شرکت‌ها و حمایت دولت از آنهاست؟

نسبتاً همین‌طور است. سیاست‌های دولت، خواسته یا ناخواسته، مدافع شبه‌دولتی‌هاست و به آنها امتیاز می‌دهد.

چه انگیزه‌ای وجود دارد؟

ادامه در صفحه ۱۵

اقتصاد سبز

تعاونی‌ها وزنجیره عرضه محصولات کشاورزی

فاطمه پاسبان
کارشناس کشاورزی

● ساماندهی و توسعه زنجیره عرضه محصولات کشاورزی از طریق تعاونی‌ها، یکی از راهکارهای تجربه‌شده در جهان است. رویکرد تعاونی در جهان که رویکرد سوم (بعد از بخش دولتی و خصوصی) نامیده می‌شود، توانسته نقش مهمی در ارتقای شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و توسعه پایدار داشته باشد. در ادبیات موضوع، کار گروهی، داوطلبانه و نظام‌مند را تعاون می‌گویند. آزادی، نیکوکاری، دموکراسی و مشارکت همگانی، اصول و ارزش‌های اساسی هستند که در اداره امور تعاونی‌ها به کار برده می‌شوند. هدف تعاونی‌ها، برخلاف سایر بنگاه‌های تجاری، دستیابی به منفعت و ثروت نیست؛ بلکه در تعاونی‌ها علاوه بر بهبود وضعیت زندگی و تأمین نیاز اعضا، اهداف اجتماعی مانند عدالت، مسئولیت‌پذیری و همکاری گروهی نیز دنبال می‌شود. تعاونی‌ا می‌شود، تعاونی از رویای مختلف تعریف شده است. در یک تعریف، تعاونی «یک انجمن از افراد، تولیدکنندگان کوچک یا مصرف‌کنندگان است که داوطلبانه برای دستیابی به برخی از اهداف مشترک، گرد هم آمده و از طریق تبادل متقابل خدمات در قالب یک شرکت اقتصادی، با هم کار کرده؛ به‌گونه‌ای که تمامی اعضا، در خطر و منابع این شرکت، با هم شریک هستند». براساس تعریف اتحاد بین‌المللی تعاون (ICA)، یک تعاونی به عنوان «جنبشی است که اعضا به‌طور مشترک نیروهای خود را در قالب یک شرکت به‌منظور توسعه خود و ترویج و توسعه اقتصاد جامعه و استانداردهای اجتماعی، فردی یا هم‌ترکیب کرده». تمرکز و قلب جنبش تعاونی، به‌طور عمده در همکاری و به اشتراک‌گذاری ارزش‌ها استوار است (ICA، ۲۰۱۵). از دیدگاه سازمان بین‌المللی کار، یک شرکت تعاونی عبارت است از گروهی از مردم که برای پاسخ‌گویی به نیازهای مشترک و آرمان‌های اعضای آن، دور هم گرد آمده و براساس اشتراک‌گذاری مالکیت و تصمیم‌گیری دموکراتیک استوار است. تعاونی دارای سه ویژگی متمایز از سایرشرکت‌هاست: تعاونی از طریق اعضا برای منافع اعضا، کنترل و مدیریت می‌شود. آنها به دنبال ایجاد سود بزرگ برای سهام‌داران نبوده؛ اما ایجاد ارزش برای اعضا می‌کنند. در تعاونی، اعضا سرمایه اولیه و افزایش سرمایه را انجام داده و علاوه براین، هیات‌مدیره را انتخاب می‌کنند که مسئول اجرایی تعاونی است. اعضا درنهایت، سود سهام خود را در پایان دوره دریافت می‌کنند. اصول تعاونی بر چند شرط استوار است: ۱) تعاونی سازمانی داوطلبانه است؛ هر فردی که با اصول آن موافق بوده و مسئولیت بپذیرد، می‌تواند عضو شود. ۲) تعاونی سازمانی دموکراتیک بوده و از طریق اعضای خود کنترل می‌شود. اعضا درخصوص سیاست‌های تعاونی تصمیم‌گیری می‌کنند و هر عضو، حقوق برابر دارد؛ به‌ویژه حق رای در مجمع عمومی. ۳) اعضا به‌طور منصفانه و با کنترل دموکراتیک، سرمایه تعاونی خود را تأمین می‌کنند. هر عضوی شانس برابر برای خرید سهام و سرمایه‌دشته و تساوی حقوق در تعاونی دارد. ۴) تعاونی سازمانی مستقل بوده که به‌وسيله کمک اعضا و از سوی آنان کنترل می‌شود. ۵) تعاونی برای اعضای خود آموزش فراهم می‌کند؛ به‌طوری‌که آنها بتوانند به نفعهای مؤثر به پیشرفت تعاونی خود کمک کنند. ۶) تعاونی‌ها با تصویب سیاست‌ها از سوی اعضا، برای توسعه پایدار جوامع خود فعالیت می‌کنند. اگر این اصول برقرار باشد، یک تعاونی می‌تواند سهمی در اقتصاد و اجتماع داشته باشد. در سال ۲۰۱۳، برآورد شده است که بیش از ۷۰۰ میلیون نفر در جهان، عضو بیش از ۵۰۰ هزار تعاونی در جهان هستند. جنبش تعاونی نقشی چندمنظوره را هم در مناطق شهری و روستایی در موضوعات مختلف، مانند یک سازمان ارائه‌دهنده خدمات، اجراکننده فعالیت‌های اقتصادی، کمک‌کننده به فقرا و اقشار کم‌درآمد و ایجاد محیط مساعد سرمایه‌گذاری در کسب‌وکار، برای اعضا فراهم می‌کند. (ILO، ۲۰۱۵)
موضوع زنجیره عرضه محصولات کشاورزی نیز تعاونی‌ها به‌طور گسترده و قوی مشغول فعالیت هستند. هدف از زنجیره عرضه کشاورزی، انتقال کارآمد و سریع محصولات کشاورزی از تولید به مصرف‌کنندگان است. تعاونی‌ها با حضور خود در زنجیره عرضه کشاورزی، تعداد واسطه‌ها را کاهش داده و یک زنجیره ارزش کارآمد محصولات کشاورزی را ایجاد می‌کنند. علاوه بر این، تعاونی‌ها سود هر سرمایه‌گذار در کسب‌وکار انجام‌شده در زنجیره عرضه را به اعضای خود بازمی‌گردانند. اعضای این تعاونی‌ها، درواقع کشاورزان، صاحبان صنایع فراوری، حمل‌ونقل‌کنندگان و دیگر بازیگران زنجیره عرضه هستند که از منافع کارآمدی زنجیره که همان کاهش هزینه و افزایش سود بوده، بهره گرفته و هم در انتها به عنوان عضو تعاونی سود حاصل از فعالیت‌های تعاونی را که تقسیم می‌شود، دریافت می‌کنند. جنبش تعاونی در بخش کشاورزی به قدری گسترده است که در تمامی کشورهای جهان، اعم از توسعه‌یافته و درحال‌توسعه، نقش و سهم بزرگی در اقتصاد کشاورزی دارند. به عنوان نمونه در ژاپن، در ۹۶ منطقه، تعاونی‌ها به فعالیت مختلف زنجیره عرضه کشاورزی در عرضه نهاده‌های تولیدی، بسته‌بندی، حمل‌ونقل و بازاریابی محصولات کشاورزی و ارائه خدمات مالی به زنجیره فعالیت دارند. در سال ۲۰۱۲، در حدود ۴۰۶ میلیون عضو رسمی و ۵۰۴ میلیون عضو وابسته در سازمان تعاونی کشاورزی ژاپن حضور داشته‌اند.